

Deutsche Schule Helsinki

Elämäkatsomustieto

Luokkien 6–9 opetussuunnitelma

Deutsche Schule Helsinki

Malminkatu 14

00100 Helsinki

Hyväksytty: 1. elokuuta 2016, päivitetty 27.toukokuuta 2020

1. Alkusanat

Helsingin Saksalainen koulu (DSH) tarjoaa elämäkatsomustietoa yksituntisena kaikkien luokkien niille lapsille, jotka eivät kuulu mihinkään uskontokuntaan. Uskontokuntaan kuuluvat lapset saavat oman uskontonsa mukaista opetusta, mikäli samaan uskontokuntaan kuuluu DSH:ssa enemmän kuin kolme lasta. Elämäkatsomustiedon tunnilla käyvien oppilaiden määrä on yläkoulussa yleensä vähäinen, ja siksi luokka-asteiden 6 ja 7 sekä 8 ja 9 oppilaat yhdistetään. Yhdistämisen tavat voivat myös vaihdella lukuvuosittain. Yhdistää voidaan esimerkiksi luokkien 5 ja 6 sekä luokkien 7, 8 ja 9 oppilaat.

Elämäkatsomustiedon opettajan onkin toisaalta seurattava opetussuunnitelmaa ja toisaalta sovitettava opettamansa aiheet siten, että ne sopivat kunkin oppilaan "elämäkatsomukselliseen uraan". Tämä lisää suunnittelun haastavuutta. Opetussuunnitelma on sen vuoksi suunniteltu siten, että valitut tavoitteet koskevat luokkien 6–9 neljää vuotta ja voivat sekä toistua että täydentää toisiaan esimerkiksi sitten, että jokin aihe käsitellään sekä 6. että 9. luokalla mutta eritasoisesti. Annetut oppituntimäärät ovat suuntaa antavia ja koskevat lukuvuoden 38:aa viikkotuntia.

Opetussuunnitelman sisältö ei siis suoranaisesti koske luokka-asteita, vaan luokkien 6–9 neljää oppivuotta. Opettajien tehtävä on sopia keskenään ja valvoa, että jokainen elämäkatsomustiedon oppilas saa osakseen hänelle kuuluvan opetussuunnitelman sisällön.

2. Yleiskatsaus

	Opetuksen tavoitteet	Aiheet ja sisällöt	Aika	Menetelmät	Ainerajat ylittävät mahdollisuudet
1	oppilas oppii olemaan oikeudenmukainen ja reilu	ihmisen käyttäytyminen, ryhmäkäyttäytyminen, sosialisatio, käyttäytyminen toinen toisiaan kohtaan	13	roolipelit ja -leikit	
2	oppilas oppii ajattelemaan vapaasti ja kehittämään omia mielipiteitä	mediataitojen kehittäminen, kriittinen suhtautuminen sisältöihin ja internetiin, sosiaalisen median järkevyyden ja järjettömyyden arvostelu, arvioida, väitellä, esittää	13	elokuvat (tehdään itse), keskustelut, väittelyt, ryhmäkeskustelut	englanti, kuvataide, suomi, musiikki, yhteiskuntaoppi
3	oppilas oppii tuntemaan, mitä tarkoittavat lapsen arvo ja lapsen oikeudet, hän oppii tuntemaan ja arvioimaan "tilanteita" ja	lasten ja nuorten perusoikeudet, YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus, oman ympäristön tarkkaileminen, tilanne koulussa	12	keskustelut, esitykset, elokuva	uskonto, historia

	ihmisoikeuksia sekä ratkaisemaan konflikteja				
4	oppilas oppii ymmärtämään maailman ja minän välisen yhteyden	maailmanuskonnot ja katsomusvapaus vaikutuksineen, poliittiset järjestelmät ja ilmiöt, talousjärjestelmät, globalisaatio	13	keskustelut, esitykset, elokuva	saksa, suomi, historia, yhteiskuntaoppi
5	oppilas oppii suojelemaan ympäristöä	ympäristönsuojelu, kriittinen suhtautuminen kulutusyhteiskuntaan	13	keskustelut, väittelyt	luonnontieteet
6	oppilas oppii edistämään rauhaa	sota politiikan viimeisenä keinona, kansojen keskinäinen ymmärtämys, vuoropuhelua konfliktien sijaan	13	keskustelut, väittelyt	historia, uskonto
7	oppilas oppii arvottavaa moraalista harkintaa	moraalikäsite, moraalinen toiminta, syyllisyyskäsite, sovitus, esoteeristen liikkeiden tarkastelu	13	referaatit, esitykset	historia, uskonto
8	oppilas oppii käsittelemään tunteita ja muokkaamaan omaa elämäänsä	omien kykyjen arviointi, oman elämän strategian määrittäminen, tunteet: kärsimys, suru, ilo, rakkaus	13	ryhmäkeskustelu, elokuva, roolileikit ja -pelit, kuvataiteen projektityö, musiikki	saksa, suomi, kuvataide, musiikki
9	oppilas oppii kehittämään kulttuurisia taitojaan	kuvataide, musiikki ja teatteri maailman kulttuurien peilinä, vieraat mentaliteetit ("maassa maan tavalla")	12	esitykset, elokuva, kuvataiteen projektityö, musiikki	historia, kuvataide, musiikki
10	aikaa syventymiseen ja kokeisiin		30		
11	DSH	suomalainen kulttuuri ja mentaliteetti, maailmanperintö (Unesco), perusihmisoikeudet, YK:n ihmisoikeuksien yleissopimus	7		

Summa: 152 (38 viikko lukuvuotta kohti)

3. Arviointi

Oppilaiden saavutuksia voidaan arvioida eri tavoin, esimerkiksi kokeiden, esitysten, muiden kirjallisten, suullisten ja käytännön suoritusten avulla. Vähäisen viikkotuntimäärän vuoksi ja sen vuoksi, että oppiaineena elämäkatsomustieto keskittyy ihmisen käyttäytymiseen, suullisten ja käytännön suoritusten (mukaan lukien esitysten) arvioinnin tulisi olla vähintään 75 prosenttia kokonaisarvosanasta

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään päättötodistukseen muodossa ”uskonto/elämäkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä päättötodistukseen. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Oppilaan oppimisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 3–6

Elämäkatsomustiedon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan oppimisen kannalta keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu ilmaisu- ja perustelutaito. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun ja argumentaation kehittymiseen.

Elämäkatsomustiedon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää elämäkatsomustiedon valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Elämäkatsomustiedon hyvän osaamisen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi suomalaiselle arvosanalle 8 (vastaa saksalaista arvosanaa 2–)

Tavoitteet	Sisältö -alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä / arvosanan 2–osaaminen
Opetuksen tavoitteena on...			
luoda edellytyksiä oppilaan eettisen ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin	1, 7	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa selittää muutamia keskeisiä etiikan käsitteitä ja jäsentää niiden avulla joitakin elämässä kohtaamiaan eettisiä tilanteita.
ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita	2	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	Oppilas osaa löytää keskustelusta väitteitä ja niiden perusteluita sekä pohtia perusteluiden asiaankuuluvuutta
edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	2	Päätelytaidot	Oppilas osaa tunnistaa virhepäätelyä ja korjata sen pohjalta omaa ajatteluaan

ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	5	Vastuullisen toiminnan tunteminen	Oppilas osaa kuvata, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen sekä kertoa, mitä se tarkoittaa omassa toiminnassa
ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä	4, 9, 11	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurisesta moninaisuudesta
tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään	4, 11	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä joitakin katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä.
ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan	8	Oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita, pyrkii toimimaan tavoitteiden suunnassa ja arvioi niiden toteutumista sekä yksin että ryhmässä.
rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja	1, 2, 4...kannan	Vuorovaikutustaidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	Oppilas ilmaisee omaa katsomuksellista ajatteluaan rakentavasti ja osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja kannanottoja.
ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia	3, 11	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista.
rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään	2, 5, 6, 10, 11	Vaikuttamisen keinojen tunteminen	Oppilas osaa etsiä ja kuvata joitakin vastuullisen vaikuttamisen keinoja.

Oppilaan oppimisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 7–9

Elämäkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut

elämäkatsomustiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso elämäkatsomustiedon valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti oppilaiden ajattelun taitojen syventyessä. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan 2–, mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan 2– tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Elämäkatsomustiedon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (suomalaiselle arvosanalle 8, vastaa saksalaista arvosanaa 2–) oppimäärän päättyessä 9. luokan lopussa

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan 2– osaaminen
ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	7	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa käyttää katsomuksellisia käsitteitä ja tunnistaa niiden välisiä suhteita.
rakentaa oppilaan kulttuurista yleissivistystä ohjaamalla oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan	9	Kulttuurien ja katsomusten tunteminen	Oppilas osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Oppilas osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.
ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	4, 7	Erilaisten katsomusten tunteminen ja vertailu	Oppilas osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Oppilas osaa kertoa, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti.
ohjata oppilasta tutkimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	4	Uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin tunteminen	Oppilas osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä.
ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	2	Katsomusvapauden merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena ja joistakin katsomusvapauden turvaamisen mekanismeista sekä niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.
ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	4, 7, 9	Katsomuksellisten valintojen perusteiden tarkastelu	Oppilas osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.

kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	1, 3, 4, 7, 9	Monikulttuurisuuden ja yhdenvertaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta
ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	1, 2, 4, 7, 8	Eettisen ajattelun taidot	Oppilas osaa käyttää eettisiä käsitteistöä sekä tulkita ja soveltaa sitä
innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestäväan tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti	5	Kestävän elämäntavan periaatteiden tunteminen	Oppilas osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestäväan tulevaisuuteen liittyviä piirteitä ja tarkastella kestävän elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle. Oppilas tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.
ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	1, 2, 3, 4, 7	Eettisen ajattelun taidot	Oppilas osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja perustella ihmisoikeuksien merkitystä.